

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ЯК РЕСУРСУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
04 квітня 2025 року**

ОДЕСА

УДК: 159.953:37.015.3:005.963

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління.

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №14 від 24 квітня 2025 р.)*

Рецензенти:

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Осіпова Тетяна Юріївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Університету Ушинського

Розвиток креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості: психолого-педагогічні аспекти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю. Одеса : Університет Ушинського, 2025. 511 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої різним психолого-педагогічним аспектам інноваційного потенціалу особистості, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, розвитку креативного мислення під час підготовки здобувачів у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів розвитку креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

Висновки. Відповідно система кореляції пріоритетних чинників протягом впровадження організаційно-педагогічних умов під час застосування контекстного напрямку, тобто забезпечення номінального обґрунтування змісту професійної підготовки, оптимального співвідношення форм та методів теорії й практики із урахуванням індивідуальних потреб у контексті потенціалу компетентності та розвитку соціально-креативної моделі викладач-слухач пенітенціарної освіти

Список використаних джерел:

1. Єльнікова Г. (2010) Компетентнісний підхід до моделювання професійної діяльності керівника вищого навчального закладу / Галина Василівна Єльнікова - К. : - 2010 - № 4. Теорія та методика управління освітою.
2. Калаур С. (2014) Вдосконалення інтерактивного освітнього середовища засобами інформаційних технологій під час формування у майбутніх фахівців соціальної сфери готовності до розв'язання конфліктів у професійній діяльності / С. М. Калаур // Випуск 3, 2014. Збірник наукових праць РДГУ 21.
3. Сорока О. (2016) Соціально-психологічний тренінг у підготовці фахівців соціальної сфери. Соціальна робота і соціальна педагогіка: виклики сьогодення : Збірник наукових праць за матеріалами IV всеукраїнської науково-практичної конференції / за заг. ред. В. А. Поліщук, С. М. Калаур, Г. І. Слезанської. Тернопіль: Вектор, 2016. С. 110-114.

ОРИЩЕНКО Оксана Анатоліївна

ІННОВАЦІЙНІСТЬ ТА ЕМПАТІЯ: ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Актуальність досліджуваної проблеми зумовлена низькою причин: по-перше, змінами, що відбуваються у всіх сферах життєдіяльності сучасної людини, та вимагають від неї орієнтації на формування навичок і компетенцій інноваційної діяльності; по-друге, запитом українського суспільства, яке переживає важкий період новітньої історії та під час війни особливо потребує підвищення емпатичного потенціалу особистості; по-третє, недостатньою теоретичною розробленістю та практичною затребуваністю дослідження співвідношення між показниками емпатії та інноваційності, що вказує на важливість даної проблеми та доцільність подальшого наукового пошуку.

Метою даного повідомлення є обговорення результатів емпіричного дослідження індивідуально-психологічних особливостей емпатії та емпатичної спрямованості осіб з різним рівнем інноваційності.

Український психолог О.В. Кузнецова розглядає інноваційність як психологічну властивість, що відіграє самостійну роль у системі взаємодії особистості із швидкоплинним світом (як зовнішнім так й внутрішнім), де

особистість не тільки сприймає зміни як даність, як необхідність, але при цьому є активним творцем цих змін, примножуючи їх. Автор зазначає, що інноваційність проявляється не тільки в узькому, прикладному аспекті – як схильність особистості сприймати, оцінювати та впроваджувати нові ідеї, нові технології в діяльності, а й в широкому – як здатність особистості приймати та ефективно переробляти новизну, ще більш змінюючи та оновлюючи світ [1].

Під емпатією ми розуміємо відносно стійку складну властивість особистості, що проявляється: а) у здатності суб'єкта емпатії до емоційного відгуку на переживання іншої людини (іншого об'єкту емпатії), у розумінні його емоційних станів, у передбаченні афективних реакцій, у намаганні надати допомогу; б) у спрямованості на певний об'єкт емпатичних переживань [2]. Такий погляд на емпатію спирається положення континуально-ієрархічного підходу до розгляду структури властивостей особистості, запропонованого О. П. Санніковою. При аналізі емпатії цей підхід дозволяє не тільки чітко структурувати її показники, але й розглядати емпатію як складну, інтегральну, але, в той же час, й цілісну властивість особистості, в структурі якої автором виділяються 3 рівні: формально-динамічний, що відбиває динамічні властивості емпатії (зокрема, особливості виникнення та течії емпатичних реакцій), і якісні, що характеризують психологічну сутність емпатичного процесу (емоційна емпатія, когнітивна, предиктивна та дійова); змістовний рівень, до якого входять ті аспекти емпатії, що стосуються вибору простору для переживання емпатії й морально-етичного змісту її об'єкта; 3) імперативний рівень, що відображає індивідуальні уявлення про існуючі у суспільстві культурні „норми” прояву емпатії [3].

Емпіричне дослідження проводилося на базі Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». В ньому брали участь 57 магістрантів різних факультетів денної та заочної форм навчання (у віці від 25 до 45 років). Дослідження здійснено за допомогою психодіагностичного комплексу, до якого увійшли: 1) «Психодіагностичний модальний тест-опитувальник емпатії» (О.П. Саннікова), який дозволяє вивчати такі якості емпатії: емоційна (ЕЕ), когнітивна (КЕ), предиктивна (ПЕ), дієва (ДЕ) емпатія, загальний показник емпатії (ЗПЕ); 2) «Тест-опитувальник емпатичної спрямованості особистості» (О.П. Саннікова - О.А.Оріщенко), спрямований на діагностику наступних показників: емпатія до рідних, близьких, друзів (ЕР); емпатія до колег, клієнтів, учнів (ЕП); емпатія до незнайомих та малознайомих людей (ЕПп); емпатія суб'єкту до самого себе, аутоемпатія (ЕАут); емпатія до героїв художніх творів (ЕАрт); емпатія до представників тваринного світу (ЕФа); емпатія до рослинного світу (ЕФл); емпатія до природи та навколишнього світу в цілому (ЕНс); емпатія до подій минулого у житті суб'єкта та оточуючих його людей (ЕРет); емпатія до майбутніх подій (ЕМ); 3) «Шкала самооцінки інноваційних якостей особистості» (Н.М. Лебедева, А.Н. Татарко), що діагностує наступні показники

інноваційності: 1) креативність (К); 2) ризик за ради успіху (Р); 3) орієнтація на майбутнє (ОМ); 4) загальний показник інноваційності (ЗП).

В цьому повідомленні ми представляємо результати якісного аналізу отриманих даних (методи “асів” та “профілів”). Застосування методу «асів» дозволило на нашій виборці виділити групи осіб, що відрізняються рівнем інноваційності (високий та низький). Використання методу «профілів» дало можливість дослідити специфіку емпатії, а також емпатичні уподобання осіб з різним інноваційним потенціалом. Емпірично встановлено, що особи з різним рівнем інноваційності відрізняються один від одного специфікою якісної структури емпатії (кількісне – якісне поєднання показників, що входять до її структури), а також мають різні емпатичні уподобання.

Так, особи з високим рівнем інноваційності характеризуються неохочістю до співчуття (ЕЕ-), невмінням зрозуміти переживання іншої людини (КЕ-), нездатністю провідити її емоційні реакції (ПЕ-), відсутністю схильності надавати допомогу (ДЕ -). Емпатичні переживання цих осіб пов'язані виключно з ними самими (ЕАут+) та з власним майбутнім (ЕМ+). Отримані данні дають можливість передбачати, що ці досліджувані можуть зустрічатися з різноманітними проблемами в спілкуванні з іншими людьми.

При аналізі профілів емпатії та емпатичної спрямованості осіб з низьким рівнем інноваційного потенціалу з'ясувалося, що вони в основному характеризуються середніми значеннями різнорівневих показників емпатії. Таки особистості відрізняються емоційною чутливістю (ЕЕ+), яка супроводжується розумінням емоційних станів іншої людини, співчутливою зацікавленістю, увагою до неї (КЕ+), готовністю надати не тільки емоційну підтримку, але й дієву допомогу (ДЕ+) при відсутності здібності до прогнозування афективних реакцій з боку об'єкта емпатії (ПЕ-). Ці досліджувані виявляють емпатію переважно у соціальних стосунках по відношенню до своїх близьких, друзів, колег, малознайомих людей (ЕР+; ЕП+; ЕВп+), а також стосовно минулих або майбутніх подій в їх власному житті або житті близького оточення (ЕРет+; ЕМ+).

Підсумовуючи сказане, можна зробити наступні **висновки**:

1. Емпірично виділені групи осіб, що відрізняються рівнем інноваційності. Встановлено, що особи з різним ставленням до інновацій відрізняються специфікою структури емпатії та емпатичної спрямованості (кількісне – якісне поєднання показників, що входять до її структури).

2. На нашій виборці виявлено, що досліджувані з високим інноваційним потенціалом характеризуються низьким рівнем емпатії, яку вони спрямовують на самих себе та на події власного майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Кузнєцова О.В. Результати розробки методики діагностики динамічних та якісних параметрів інноваційності. Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки. 2017. № 2. С.118 – 123.

2. Оріщенко О. А. Дифференціально-психологічний аналіз емпатії.

Автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.01. Одеса. 2004. 222 с.

3. Саннікова О.П. Континуально-ієрархічна модель особистості. Наука і освіта. 2018. № 9-10/CLXXIV-CLXXV. С. 111-119.

ОРЛЕНКО Ірина Миколаївна

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ У ДІТЕЙ З ООП В ІНКЛЮЗИВНОМУ ПРОСТОРІ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ ІГОР

Сучасна система освіти орієнтована на створення інклюзивного освітнього простору, що забезпечує рівні можливості для всіх дітей, зокрема для дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Питання інклюзивної освіти в Україні досліджували А. Колупаєва, Л. Прохоренко, Л. Потапюк, І. Серeda, О. Таранченко, Н. Ярмола, Г. Соколова та ін. [1,3].

Одним із ключових завдань інклюзивної освіти є розвиток креативного потенціалу кожної дитини, адже креативність сприяє адаптації до змін, формуванню критичного мислення та соціальній інтеграції. Л. Потапюк, А. Лук'янчук вивчали питання розвитку креативного потенціалу дітей з особливими освітніми потребами [2]. Однак діти з ООП часто стикаються з бар'єрами у розвитку творчих здібностей через когнітивні, сенсорні чи соціально-емоційні труднощі. Це вимагає розробки та впровадження спеціальних психолого-педагогічних підходів, які сприятимуть розвитку їхньої креативності. Сучасне суспільство сприймає креативність як набір для виживання. Це складна навичка для мислення та адаптації до швидко мінливого середовища. Креативність тісно пов'язана з емоційним інтелектом.

Розвиток креативності у дітей з особливими освітніми потребами – це ключовий аспект їхньої освіти та соціалізації. Бо креативність є навігатором по соціальних, економічних, політичних та інших структурах. Креативність важлива в інклюзивній освіті, оскільки вона покращує навички адаптації і вирішення проблем, підтримує емоційний та когнітивний розвиток дитини з ООП. Діти часто мають нестандартне мислення, унікальне сприйняття світу та особливий спосіб взаємодії з інформацією. Існує сім станів активації мозку, що пов'язані з творчістю. Зв'язок допомагає генерувати кілька рішень проблеми, міркування маніпулює інформацією, візуалізація вмикає візуальне мислення, в той час як поглинання дозволяє сприймати з легкістю новий досвід, перетворенню негативної енергії на творчість допомагає трансформація, оцінювання виконує судження, а потік фонтанує думки. Таким чином, ми можемо перемикатися з одного стану на інший, підтримуючи творчість. Але діти з ООП самотійно не в змозі перемикатися між цими станами. Потрібна допомога дорослого. Це означає, що традиційні методи стимулювання креативності потрібно адаптувати під їхні потреби.

MUZYCHENKO Ganna Creativity as a key to successful scientific projects	316
НАЧИНОВА Олена Василівна Умови формування мовленнєвої особистості дитини дошкільного віку	318
НОЗДРОВА Оксана Павлівна Використання інтегрованого навчання для розвитку креативного мислення майбутніх вчителів	321
OKOROKOVA Vira Development of creativity as an important component of professional training of students in higher education institutions	325
ОЛЛО Василь Петрович Потенціал компетентності та розвитку соціально-креативної моделі викладач-слухач пенітенціарної освіти	329
ОРИЩЕНКО Оксана Анатоліївна Інноваційність та емпатія: індивідуально-психологічні особливості	331
ОРЛЕНКО Ірина Миколаївна Розвиток креативності у дітей з ООП в інклюзивному просторі з використанням інтерактивних ігор	334
ОСТАПЕНКО Марина Анатоліївна Креативність у політичній сфері	337
ОЧЕРЕТНИЙ Володимир Олександрович Розвиток креативності майбутнього педагога засобами інформаційно-комунікаційних технологій	341
ПАВЕЛКО Ірина Іванівна Роль випереджувальної педагогіки у розвитку креативного мислення у курсантів військових вишів	343
ПАЛЬГУЙ Інна Вікторівна Формування психологічної компетентності учителя в контексті сталого розвитку	348
ПИСКУН Оксана Миколаївна Застосування технік творчого і критичного мислення у професійній підготовці майбутніх педагогів	351
ПІВОВАР Сергій Петрович Емоційний інтелект як показник у формуванні стійкості до стресу в молодших школярів під час дистанційного навчання	354
PRONOZA Inna Formation Of Creative Thinking In Political Science Students: Innovative Educational Practices	359
РАЙТАРОВСЬКА Надія Геннадіївна Креативність як засіб подолання травматичних переживань у дітей-біженців, які повернулися з-за кордону під час війни	362
РЕДІНА Євгенія Валентинівна Креативний менеджмент в розвитку інноваційної культури організації	364
РУБАНСЬКА Ольга Яківна Креативність у викладанні інформатики в початковій школі	368
РУЧКІНА Маріанна Миколаївна Креативне мислення як складова підготовки фахівців нового покоління	373
Савченкова Марія Вікторівна Розвиток soft skills і критичного мислення у студентів: сучасні освітні імперативи	375